

МСПМД (IMAS) 09.11

Перше видання
01 вересня 2007 року
Поправка 3, червень 2013 року

Очищення району боїв (ОРБ)

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017 (Нью-Йорк)
USA (США)

Електронна пошта: mineaction@un.org
Телефон: (+1 212) 963 1875
Факс: (+1 212) 963 2498
Веб-сайт: www.mineactionstandards.org

Попередження

Цей документ є чинним з дати, вказаної на титульному аркуші. Оскільки Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД) підлягають регулярному огляду і перегляду, користувачі повинні перевіряти їх статус на веб-сайті проекту МСПМД (<http://www.mineactionstandards.org/>) або на веб-сайті ЮНМАС (<http://www.mineaction.org>).

Повідомлення про авторські права

Цей документ ООН є одним з Міжнародних стандартів протимінної діяльності (МСПМД) і авторські права на нього є захищеними ООН. Ані цей документ, ні витяги з нього не можуть відтворюватися, зберігатися чи передаватися у будь-якій формі, за допомогою будь-яких засобів для будь-якої іншої мети без попереднього письмового дозволу Служби ЮНМАС, що діє від імені Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ не призначається для продажу.

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017 (Нью-Йорк)
USA (США)

Електронна пошта: mineaction@un.org
Телефон: (+1 212) 963 1875
Факс: (+1 212) 963 2498

Зміст

Зміст.....	iii
Вступ.....	v
Очищення району боїв	1
1. Сфера застосування	1
2. Посилання	1
3. Терміни, визначення і скорочення	1
4. Очищення району боїв (ОРБ). Загальні положення	2
5. Вимоги до ОРБ	3
5.1 Район, який треба очистити	3
5.2. Якість очищення	3
5.3. Глибина очищення	4
5.4. Обладнання для виявлення ВЗВ	4
6. Безпека	5
7. Звітність та ведення обліку.....	6
8. Відповідальність та зобов'язання.	6
8.1 Сторони конфлікту	6
8.2 Організація Об'єднаних Націй.....	7
8.3 Національний орган з протимінної діяльності	7
8.4 Організація з розмінування	7
8.5 Орган моніторингу.....	8
8.6 Інспекційний орган	8
Додаток А (Нормативний) Посилання.....	9
Реєстр поправок	11

Передмова

Міжнародні стандарти для програм у сфері гуманітарного розмінування були вперше запропоновані робочими групами на міжнародній технічній конференції, яка проводилася у Данії в липні 1996 року. Були встановлені критерії для всіх аспектів процесу розмінування, рекомендовані стандарти й узгоджене нове універсальне визначення поняття «розмінування». Наприкінці 1996 року принципи, запропоновані у Данії, були розвинуті робочою групою під керівництвом ООН і з'явилися «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування». Перше видання було опубліковане Службою Організації Об'єднаних Націй з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) у березні 1997 року.

З того часу сфера застосування цих початкових стандартів була розширена з метою включення інших елементів протимінної діяльності та відображення змін, внесених до операційних процедур, практики і норм. Ці стандарти були перероблені та перейменовані на Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД), а їх перше видання з'явилося у жовтні 2001 року.

Організація Об'єднаних Націй несе загальну відповідальність за створення умов і сприяння ефективному управлінню програмами протимінної діяльності, включаючи розробку і підтримку стандартів. Тому Служба ЮНМАС є підрозділом у структурі Організації Об'єднаних Націй, що несе відповідальність за розробку і підтримку стандартів МСПМД. Підготовка стандартів МСПМД здійснюється за підтримки Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування.

Робота з підготовки, огляду і перегляду стандартів МСПМД здійснюється технічними комітетами за підтримки міжнародних, урядових і неурядових організацій. Найновішу версію кожного стандарту, разом з інформацією про роботу технічних комітетів, можна знайти за посиланням <http://www.mineactionstandards.org/>.

Окремі стандарти МСПМД переглядаються не рідше ніж раз на три роки для відображення змін, які мають місце у нормах і практиці протимінної діяльності, а також для введення цих змін до міжнародних правил і вимог.

Вступ

Вже стало нормою, що незважаючи на контроль якості закупівлі та виробництва озброєнь, в районі боїв деякі боєприпаси не завжди спрацьовують за цільовим призначенням. Історично доведено, що військове оперативне планування у справах знешкодження вибухонебезпечних предметів (ЗВНП) не підтвердило прогнози щодо 10% частоти відмов боєприпасів, що було вистрілено. Водночас, нещодавні розрахунки щодо несправних касетних боєприпасів показали, що частота відмов може сягати 30%-50%¹. Таким чином, у ситуаціях, коли рівень застосування боєприпасів був дуже високий, результуючі загрози від вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ), включаючи суббоєприпаси, що не вибухнули, можуть бути надто великим на всій території минулих боїв. Крім того, майже в усіх післяконфліктних зонах відбувалися небажанні події на складах боєприпасів через неадекватне та / або неналежне управління боєприпасами. В результаті цього на великій території навколо складів боєприпасів може бути розсіяно та розкидано багато ВЗВ.

Масштаб небезпеки або ризику від ВЗВ може змінюватися залежно від типу боєприпасу та низки різних факторів, пов'язаних із системами їх запуску, вистрілювання та взведення. Таким чином, якщо стан боєприпасу, що не вибухнув, (НВБ) не можна встановити, то діє принцип вважати такий предмет небезпечним і його треба знищити на місці. Наявність технічної інформації може значно допомогти при оцінці ризику та небезпеки боєприпасу, а також при прийнятті рішення відносно безпечності або небезпечності певного боєприпасу.

Під час операцій в Афганістані, Лаосі, Лівані та Косово був отриманий досвід, який виявився дуже корисним для структурування цього стандарту МСПМД. Хоча визнається, що потреби в оперативному очищенні від ВЗВ будуть найбільш актуальними у короткостроковій перспективі відразу після закінчення бойових дій, але довгострокове очищення та відповідні дії треба теж враховувати та забезпечувати на тривалий період часу.

Метою гуманітарного розмінування є визначення та усунення або знищення всіх небезпек від мін та ВЗВ на конкретній території та на конкретну глибину, щоб надати можливість всім користувачам безпечно користуватися землею. Під час війни або конфлікту різні сторони можуть вести бої за багато районів без їхнього мінування. Водночас, такі колишні зони боїв можуть містити небезпеки ВЗВ. Потім ці ВЗВ створюють гуманітарну небезпеку та стримують розвиток. Очищення колишніх зон боїв відрізняється від очищення від мін, але, все одно, таке очищення має виконуватися систематично і за планом, щоб надати безпечний доступ до користування землею.

Очищення району боїв (ОРБ) це систематичне та контрольоване очищення небезпечних районів, коли зрозуміло, що ризик існує не від мін.

Щодо всіх операцій очищення, бенефіціари розблокованих територій повинні бути впевнені, що завдяки ОРБ очищена земля є безпечною для подальшого користування. Для цього потрібні управлінські системи та процедури очищення, які є придатними, ефективними, результативними та безпечними. Планування ОРБ повинно враховувати національні та локальні регіональні інтереси. Окрім того, під час проведення операцій з очищення для місцевої громади треба проводити регулярні брифінги та пояснення, оскільки це є дуже ефективним засобом створення атмосфери довіри. Функція налагодження зв'язків з громадою повинна стати елементом повсякденної діяльності, невід'ємним від всіх інших операцій.

Цей стандарт побудовано на двоетапному підході, який описано в стандарті МСПМД 09.10. Етап1–Забезпечення якості (ЗЯ). Він включає акредитацію та моніторинг організації з розмінування до початку та під час процесу очищення. Етап 2 –Контроль якості (КЯ), має відношення до інспектування безпечної очищеної території перед її формальним розблокуванням для користування бенефіціарами.

¹Частота відмов боєприпасів, що використовувалися в Лаосі, дорівнювала 30%, за повідомленням НОМПД. Частота відмов боєприпасів, що використовувалися в Лівані у 2006р дорівнювала близько 50% і навіть вище, за повідомленням координаційного центру проведення протимінних операцій (КЦПМО).

Це комбіноване використання ЗЯ (перед процесом очищення та після нього) разом з КЯ після очищення допоможе досягти прийнятного рівня впевненості, що земля є безпечною для її цільового використання. Якість очищення також має бути прийнятною як для Національного органу протимінної діяльності (НОПМД), так і для майбутніх користувачів землі.

Очищення району боїв

1. Сфера застосування

Цей стандарт визначає систему якості (тобто, її організацію, процедури та відповідальність), яка необхідна, щоб встановити, що колишній район боїв було очищено до прийнятних стандартів.

Стосовно очищення території навколо складу боєприпасів після небажаного вибуху, див. МТНБ 11.30 Вибухи в зонах зберігання боєприпасів – Знешкодження вибухонебезпечних предметів.

2. Посилання

Перелік нормативних та інформативних посилань надано в Додатку А. Нормативні посилання є важливими документами, на які робляться посилання у цьому стандарті та які є частиною положень даного стандарту.

3. Терміни, визначення і скорочення

Повний глосарій термінів, визначень і скорочень, що використані в серії стандартів МСПМД, наведений в документі МСПМД (IMAS) 04.10

У всіх модулях Міжнародних стандартів з протимінної діяльності (МСПМД) слова 'shall' («повинен»), 'should' («слід, потрібно, належить»), 'may' («може») використовуються для вираження передбаченого ступеня модальності. Таке використання даних слів співпадає з мовою стандартів та настанов ISO:

- a) «повинен» ('shall') використовується для зазначення вимог, методів або специфікацій, які треба застосувати, щоб відповідати вимогам стандарту;
- b) «слід, потрібно, належить» ('should') використовується для зазначення бажаності використання вимог, методів або специфікацій;
- c) «може» ('may') використовується для зазначення можливого методу або курсу дій.

Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД) – це урядовий орган, зазвичай це урядова організація, часто – міжвідомчий комітет у країні, що постраждала від дії мін / ВЗВ, на який покладено обов'язок регулювання, управління і координації протимінної діяльності.

Примітка: За відсутності НОПМД, може виявитися необхідним і належним для ООН чи якогось іншого авторитетного міжнародного органу, взяти на себе певну частину або всі обов'язки і виконувати деякі або всі функції Центру протимінних операцій (ЦПМО) або, що відбувається рідше, функції самого НОПМД.

Поле бою – це зона, в якій було знайдено вибухонебезпечні залишки війни (ВЗВ), включаючи боєприпаси, що не вибухнули (НВБ) та залишені боєприпаси (ЗБ). Вона може включати колишні райони боїв, оборонні позиції і майданчики, на яких були залишені боєприпаси повітряної доставки або артилерійські боєприпаси, якими проводився обстріл, або на які скидалися бомби.

Очищення району боїв (ОРБ) – це систематичне і контрольоване очищення небезпечних районів, у яких, за наявною інформацією, небезпека не пов'язана з мінами.

Моніторинговий орган – це будь-яка організація, яка провадить моніторинг роботи організації, що відповідає за очистку, та моніторинг її підрозділів, від імені НОПМД або центру протимінних операцій (ЦПМО).

Інспекційний орган – це будь-яка організація, яка провадить контроль якості (КЯ) від імені НОПМД або ЦПМО, використовуючи процедури випадкової вибірки або інші належні й узгоджені методи інспекції стосовно специфікацій очищення.

Колишні поля боїв вважаються такими, що були очищені, якщо організація з очищення забезпечила усунення та / або знищення всіх, або конкретних небезпек від ВЗВ / ЗБ, залежно від інструкцій щодо виконання завдання на визначеній території та на конкретну глибину.

4. Очищення району боїв (ОРБ). Загальні положення

Операції з ОРБ включають в себе визначення місцезнаходження та видалення ВЗВ, включаючи боєприпаси, що не вибухнули, (НВБ) та залишені вибухонебезпечні боєприпаси (ЗВБ), але не міни, на конкретних територіях, до яких можуть належати поля боїв, оборонні позиції або ділянки, на які було скинуто з повітря або по яких стріляла артилерія боєприпасами або касетними боєприпасами.

Залежно від гуманітарних пріоритетів та передбаченого землекористування ОРБ можуть включати наземне та підземне очищення. Потреба у ОРБ може виникати на міській та сільській території.

Операції з ОРБ не стосуються знешкодження накопичених боєприпасів в національних сховищах.

Операції з ОРБ не можна проводити в районах, де очікується небезпека від наземних мін. З іншого боку, процедури очищення мінних полів неможна використовувати у випадках, коли ОРБ може бути більш доцільним та більш ефективним.

Примітка: У деяких випадках можна використовувати методики ОРБ на територіях, про які відомо, що там можуть бути присутні тільки протитранспортні міни певного типу, але там точно немає протипіхотних мін. Водночас, таке рішення повинно прийматися на основі оцінки польових ризиків або ґрунтуючись на повному аналізі небезпек конкретної території. Див. документ TN 10.20.02 Оцінка польових ризиків.

Вибухонебезпечні предмети (ВНП), які розглядаються в концепції ОРБ, можуть включати:

- a) боєприпаси на колишніх військових позиціях та тимчасових складах боєприпасів або боєприпаси, яких було просто кинуте або залишено, та їх не підготували для використання і вони не знаходяться на національному обліку;
- b) боєприпаси, в які було вставлено запал чи підричник, або які були зняряджені, або іншим засобом підготовлені для використання, але які не вистрілили, наприклад, боєприпаси на артилерійських позиціях або на колишніх оборонних позиціях, які були захоплені;
- c) боєприпаси, які були вистрілені, зкинуті, запущені або скеровані, але які неспрацювали за призначенням. До них належать суббоєприпаси, що не вибухнули, та небезпечні компоненти тих ЗВБ, які спрацювали лише частково та / або
- d) міни-пастки та залишені саморобні вибухові пристрої (СВП) або такі, що не вибухнули чи які були залишені після припинення бойових дій².

²Відповідальність за поводження з СВП зазвичай лягає на військові або правоохоронні органи зі спеціальним обладнанням, які мають потребу у зібранні судових доказів. Гуманітарні / цивільні організації з очищення повинні бути обережними з очищенням залишених СВП або таких, що не вибухнули, тому що їх можуть вважати однією зі сторін конфлікту, що може призвести до втрати гуманітарного статусу.

5. Вимоги до ОРБ

5.1. Район, який треба очистити

Розмір району, який треба очистити, визначається органом постановки завдань, який створюється під час проведення нетехнічного та / або технічного обстеження. Цей орган використовує джерела надійної інформації та докази, що були зібрані під час цих обстежень або впроваджених операцій з очистки. У МСПМД 08.10 йдеться про нетехнічні обстеження та в МСПМД 08.20 йдеться про технічні обстеження.

Пріоритети очищення району боїв на підтримку забудовних / комерційних проектів, наприклад, будівництво доріг тощо, можуть визначати конкретну зону, яку треба очистити. У залежності від оцінки небезпечності та майбутнього землекористування для різних районів може визначатися різна глибина проведення очистки. Райони поза межами цих територій можуть ще залишатися забрудненими. Водночас, для виконання гуманітарних завдань ОРБ, площа території що очищується, не може бути встановлена на початку очищення, її буде визначеною по мірі проведення очистки. Таким чином, пріоритети очистки повинні визначатися впливом на конкретну громаду, а також спеціальними потребами чоловіків, жінок та дітей цієї громади з урахуванням пріоритетів національної інфраструктури.

5.2. Якість очищення

Вимоги до якості ОРБ залежать від категорії впроваджуваного ОРБ. Двома категоріями ОРБ є поверхневе очищення та підземне очищення. Для вирішення щодо постійного або поетапного проведення наземного чи підземного очищення необхідно здійснити польову оцінку ризиків, урахувати гуманітарні аспекти та ресурси для очищення. Див.документ TN 10.02.02 Оцінка польових ризиків:

- a) наземне очищення зазвичай спирається на візуальний пошук, хоча можуть бути випадки, коли знадобиться детектор для обстеження територій з рослинністю, або із земляними насипами чи інші підозрілі зони з обмеженим доступом. Ведення реєстру пошуків, типів боєприпасів та розташування знайдених речей є важливим і може допомогти визначити деталі будь-якого наступного підземного пошуку. Якщо немає конкретних вимог для конкретної ділянки, всі ВЗВ, з боєприпасами стрілецької зброї (БСЗ) та її небезпечними частинами включно, повинні бути видалені. Для очищення від бойових броньованих машин див. документ TNMA 09.30.01, для очищення від збідненого урану див. документ TNMA 09.30.02 та для очищення від касетних боєприпасів див. документ TNMA 09.30.06 2008;
- b) при підземному очищенні можна використовувати різні методики виявлення та розкопування. Всі визначені ВЗВ та небезпечні компоненти видаляються згідно з вимогами органу постановки завдань. Видалення НВБ та ЗВБ повинні виконуватися згідно з МСПМД 09.30 «Знешкодження вибухонебезпечних предметів». Для очищення від ЗВП на території навколо складу зберігання боєприпасів після небажаного вибуху, див. також документ МТНБ 11.30 «Вибухи в зонах зберігання боєприпасів – Очищення від вибухонебезпечних предметів».

Видалення та / або знешкодження всіх встановлених небезпек від ВЗВ/НВБ на встановленій території на визначену глибину повинно виконуватися шляхом:

- c) використання акредитованої організації (-ій) для виконання ОРБ за допомогою акредитованого операційного потенціалу, як наприклад, ОРБ вручну та за допомогою персоналу, який має належну кваліфікацію в ЗВП і належну компетенцію (питання щодо ЗВП: див. МСПМД 09.30; по стандартах щодо компетенції у ЗВП: див. документ CWA 15464:2005) з використанням управлінських практик та вживаючи безпечні та ефективні процедури;
- d) проведення моніторингу діяльності організації з очищення та її підрозділів (див. МСПМД 07.40) та
- e) проведення інспекції після очищення на очищеній території (див. МСПМД 09.20).

Наказ на проведення ОРБ повинен визначати територію для очищення, очікуваний розмір предметів, що виявлятимуться, глибину очищення та вимоги щодо моніторингу та інспекцій. Це повинно визначатися НОПМД або клієнтом.

5.3. Глибина очищення

Якщо на полі бою треба здійснити підземне очищення, орган постановки завдань повинен визначити конкретну глибину очищення, яка встановлюється за допомогою нетехнічного та технічного обстеження або береться з надійної інформації, яка визначає глибину небезпеки від ВЗВ, що очікуються на цій території. Така інформація має також містити оцінку майбутнього цільового використання землі. За відсутності надійної інформації щодо глибини небезпеки від ВЗВ, орган постановки завдання встановлює глибину очищення за умовчанням.

Визначення глибини очищення залежатиме від цільового використання землі, можливих небезпек від ВЗВ на території, що підлягає очищенню, та від інших екологічних факторів, наприклад:

- a) ВЗВ можуть знаходитися на поверхні землі. У цьому випадку специфікація вимагатиме видалити та / або знешкодити тільки наземні небезпеки ВЗВ;
- b) очищення міської території може вимагати видалення багатьох метрів щебеню як частини процесу очищення;
- c) у ситуаціях застосування великих бомб та ракет або снарядів великих калібрів, глибина очищення може становити декілька метрів та / або
- d) у пустельних районах або в берегових районах може виникнути необхідність переміщення піску на глибину декількох метрів, щоб знайти та знешкодити ВЗВ, які спочатку були на поверхні або близько до неї.

Потрібну глибину очищення можна корегувати по мірі просування процесу очищення. Будь-які зміни повинні узгоджуватися між НОПМД та організацією з очищення, та формалізуватися документально.

Процес очищення потрібно повторити, якщо в подальшому цільове використання землі змінюватиметься. Треба встановити детальні процедури та механізми для моніторингу таких потенційних змін.

Примітка: Можуть виникнути обставини, коли організація з очищення фінансується для роботи у певному районі з мандатом визначати її власні завдання з очищення на основі загальних пріоритетів, які встановлено донором та / або НОПМД. За таких обставин, організація з очищення повинна користуватися настановами з документа МСПМД 07.11 «Розблокування території до початку очищення». Вона повинна скласти план очищення, в якому б встановлювалася територія очищення та цільова глибина очищення.

Примітка: Під час обстеження може бути важливим встановити пору року, коли відбувалися бої, тому що від цього залежатиме глибина проникнення боєприпасів та рівень забруднення. Наприклад, дощові сезони і м'яка волога земля, або зима із замерзлою землею, або залежно від географічного регіону та кліматичних умов. Також треба враховувати вплив літньої пори, коли може утворюватися тверда обпалена земля.

5.4. Обладнання для виявлення ВЗВ

Для підземної очистки можна вживати різні методики. Належні інструменти виявлення включають:

- a) металодетектори неглибокого пошуку—такі ж самі, як і при розмінуванні, хоча мінімні детектори можуть бути занадто чутливими для ефективного виконання завдань ОРБ;
- b) металодетектори неглибокого пошуку, які спроектовані та калібровані на конкретні цілі ВЗВ замість пошуку мінімальної кількості видів металевих мін;
- c) детектори з великою зоною виявлення та великі шлейфові детектори;

- d) локатори глибинного пошуку;
- e) магнітометри;
- f) детекторні решітки, які переносяться вручну, або встановлені на машинах або причепах та / або
- g) собаки мінно-розшукової служби (MPC)

Примітка: Використання MPC повинно бути сильно обмеженим відразу після використання касетних боєприпасів через забруднення землі вибухонебезпечними предметами. Для більш детальної інформації щодо факторів, які впливають на роботу MPC, див. МСПМД 09.41.

Технологія виявлення ВЗВ детально описана у Посібнику для використання металодетекторів під час гуманітарного розмінування, опублікованого Європейською комісією в 2003 р., та Посібнику з технології виявлення ВЗВ і систем гуманітарного розмінування, опублікованого Женевським міжнародним центром гуманітарного розмінування (ЖМЦГР) у березні 2006 р.

6. Безпека

Мінімальні безпечні відстані під час операцій ОРБ залежать від очікуваної небезпеки та типу виконуваної операції:

- a) під час проведення розвідки щодо очищення від НВБ, коли є ризик при пересуванні або ризик від порушення положення предметів НВБ, необхідно враховувати безпечні відстані, а також забезпечувати мінімальну кількість людей на конкретній небезпечній території;
- b) для підземної очистки, коли провадяться розкопки, необхідно розрахувати та дотримуватися підходящих безпечних відстаней залежно від очікуваних боєприпасів. Наприклад, у Афганістані по умовчанню використовувалися безпечні відстані 50 м, а в Лаосі 10 м залежно від прогнозів щодо ефективної зони ураження найбільш вживаного типу боєприпасів, оцінки ризиків та вірогідності детонації. Настанови щодо оцінки польових ризиків та небезпечних відстаней наведені в МСПМД 10.20. Див. також Технічні записки з питань протимінної діяльності (TNMA) 10.20-02/2009 щодо оцінки польових ризиків.

Примітка: Підготовка робочої зони передбачає обережне видалення рослинності та обережне пересування на ділянці по підготовлених проходах, щоб можна було маркувати і готувати очищені полоси або ділянки для наступного підземного очищення. Перед тим, як в землю встановлюються орієнтири або маркери, провадяться підземні перевірки.

Примітка: Пошукові моделі треба ретельно планувати та координувати для забезпечення повного покриття певної зони. Позначення проходів, як і при операціях з розмінування, можна використовувати, але швидкість ОРБ має бути більшою, ніж при очищенні від мін. У цьому випадку треба знайти необхідний баланс між швидкістю та продуктивністю. Деякі програми розподіляють територію для підземного очищення на певні квадрати, наприклад, 25 м x 25 м, або 50 м x 50 м, та призначають одного спеціаліста з розмінування або цілу команду спеціалістів на кожну ділянку. Межі ділянки можна маркувати за допомогою віх та / або стрічкою / мотузкою, а потім маркуються внутрішні проходи з використанням добре натягнутих мотузок для підтримки контролю та забезпечення повного покриття території, а також для мінімізації часу, що потрібен для маркування. Маркування ОРБ повинне виконуватися згідно з МСПМД 08.40 «Маркування небезпек».

7. Звітність та ведення обліку

Дві конвенції: Конвенція про заборону або обмеження використання конкретних видів звичайної зброї (CCW) – Протокол V, про вибухонебезпечні залишки війни, та Конвенція про касетні боеприпаси (CCM), – окреслюють певні зобов'язання щодо обліку, зберігання та надання інформації про боеприпаси, що не вибухнули (НВБ), залишені вибухонебезпечні боеприпаси (ЗВБ) та суббоеприпаси. Відповідно до намагань цих конвенцій, ведення повного обліку того, що було знайдено під час операцій ОРБ, включаючи, серед всього іншого, облік інформації про те, хто знайшов, в якому місці, на якій глибині, допоможе під час короткострокового та довгострокового планування.

У багатьох країнах швидке наземне ОРБ зменшує ризик для громад та надає доступ до користування землею. В довгостроковій перспективі додаткове підземне очищення може стати або дійсно стає необхідною мірою. Є дуже значні переваги у веденні записів щодо типу боеприпасів, які можна знайти у різних районах. Наприклад, очищення поверхні землі від касетних боеприпасів може усунути більшу частину небезпеки, але під час процесу очищення також можуть бути видалені свідчення про інші типи боеприпасів або видалені маркери позначення району забруднення. Саме тому облік типів боеприпасів та їх розташування допоможе зберегти інформацію про зони боїв для проведення майбутнього підземного пошуку. Кожне завдання, незалежно від того чи то наземне, чи підземне очищення, повинно бути задокументованим та зареєстрованим у НОПМД.

Облік типів боеприпасів також допоможе в накопиченні знань про рівень відмов боеприпасів, що в майбутньому сприятиме плануванню прогнозів щодо типів та кількості НВБ та ЗВБ, які можна очікувати в інших зонах боїв.

Наявність сучасних засобів картування та підготовки звітності (геоінформаційні системи (ГІС), Система управління інформацією для протимінної діяльності (СУІПМД ІМСМА) тощо) сприятимуть належному управлінню інформацією як допомога плануванню негайних та довгострокових потреб у знешкодженні вибухонебезпечних предметів (ЗВП). З урахуванням того, що в деяких країнах потреба в очищенні від ЗВБ та вибухонебезпечних предметів (ВП) залишатиметься протягом наступних десятиліть, треба з самого початку подібної діяльності в цих країнах створювати повну та всеохоплюючу систему обліку, а потім вести цей облік дуже ретельно.

НОПМД повинен визначити вимоги до звітності та обліку.

8. Відповідальність та зобов'язання

8.1. Сторони конфлікту

Відповідно до принципів Статуту ООН, Протоколу V Конвенції по заборону конкретних видів зброї (CCW) та норм міжнародного права щодо збройних конфліктів, сторони збройного конфлікту мають зобов'язання забезпечувати захист цивільного населення від ВЗВ.

У випадках використання ВП, які згодом стають ВЗВ, «користувачі боеприпасів» після припинення активних бойових дій повинні забезпечити, де це можливо, надання технічної, фінансової, матеріальної або кадрової допомоги для організації маркування, очищення, видалення та знешкодження подібних ВЗВ.

Сторони конфлікту несуть відповідальність за:

- a) обстеження та оцінку небезпек від ВЗВ;
- b) оцінку та встановлення пріоритетів різних потреб, особливо з точки зору маркування, очищення, усунення та знешкодження ВЗВ;
- c) маркування, очищення, усунення та знешкодження ВЗВ;
- d) виконання певних заходів з мобілізації ресурсів для виконання цих видів діяльності та

- е) ведення обліку використаних боєприпасів за типами та місцем знаходження, а також обліку іншої наявної інформації про розташування ВЗВ у географічних районах, які на даний час не контролюються жодною зі сторін конфлікту.

[Посилання: Конвенція про заборону або обмеження використання конкретних видів звичайної зброї (CCW).

8.2. Організація Об'єднаних Націй

Від імені постраждалих громад та країн, ООН повинна бути готовою оцінювати ситуації та допомагати у збиранні релевантної інформації від сторін конфлікту.

ООН повинна відслідковувати інформацію щодо:

- а) засобів та методик очищення від ВЗВ;
- б) списків експертів, експертних агенцій або національних точок контакту щодо очищення від ВЗВ та
- в) технічної інформації про відповідні типи вибухонебезпечних предметів.

8.3. Національний орган з протимінної діяльності

НОПМД зобов'язаний:

- а) де можливо, вказувати в контрактах та договорах зону для очищення та глибину очищення;
- б) вказувати критерії очищення таким чином, щоб організації з очищення мали певну гнучкість в очищенні до меж підозрілої території;
- в) надавати стандарти та настанови щодо забезпечення якості (ЗЯ) та контролю якості (КЯ), які застосовуються у контрактах та договорах з очищення;
- г) надавати акредитацію організаціям, що виконують очищення;
- д) вести облік очищеної та неочищеної території із зазначенням статусу очищення для кожної підозрілої території;
- е) збирати та робити доступною наявну технічну інформацію та її аналіз щодо нещасних випадків / інцидентів, щоб допомогти встановлювати місце знаходження вибухонебезпечних предметів (ВП) та провадити їхнє безпечне знешкодження в зонах колишніх боїв та
- ж) визначати головні фахові компетенції із ЗВП, щоб їх розвивати в організаціях з очищення.

8.4. Організація з розмінування

Організація з розмінування повинна:

- а) отримати від НОПМД акредитацію діяти як організація з очищення району боїв (ОРБ);
- б) застосовувати стандарти з очищення, що встановлені НОПМД. У разі відсутності національних стандартів, організація з розмінування використовує стандарти МСПМД або такі стандарти, які вказані в контракті;
- в) вести та мати в наявності документацію з очищення, як визначає НОПМД;
- г) застосовувати практики та операційні процедури, що спрямовані на очищення території згідно із законтракованими вимогами та технічними завданнями;
- д) забезпечувати, щоб постраждалі громади були повністю обізнані про всю діяльність з очищення на їхній території та про можливі наслідки для цієї громади (особливо це стосується глибини очищення) та
- е) забезпечувати, щоб чоловіки та жінки, що задіяні в операціях ОРБ, мали належну підготовку та фах.

За відсутності НОПМД, організація з розмінування приймає на себе додаткові зобов'язання, які полягають (але не обмежуються) у:

- g) необхідності узгодження для кожного району боїв вимог та ведення формальної документації згідно зі стандартом МСПМД 07.11 «Розблокування території у процесі ленд-релізу»:
  - (1) зона очищення та
  - (2) глибина очищення;
- h) встановленні та застосуванні системи моніторингу діяльності з очищення, системи детальної звітності про знайдені НВБ та ЗВБ, а також плану проведення інспекцій очищеної території після очищення та
- i) допомозі приймаючий країні під час заснування НОПМД у формулюванні національних стандартів щодо якості очищення.

8.5. Орган моніторингу

Орган моніторингу повинен:

- a) отримати акредитацію від НОПМД на дії, що відповідають статусу органу моніторингу;
- b) провадити моніторинг організації та її підрозділів згідно з вимогами стандарту МСПМД 07.40 та вимогами НОПМД та
- c) вести та робити доступною документацію щодо моніторингових інспекцій, як вказано НОПМД.

8.6. Інспекційний орган

Інспекційний орган повинен:

- a) отримати акредитацію від НОПМД або організації, що діє від його імені, оперувати як інспекційний орган;
- b) застосовувати процедури відбору проб згідно з вимогами НОПМД та стандартом МСПМД 09.20 та
- c) вести та робити доступною документацію щодо інспекцій, як вказано НОПМД.

Додаток А (Нормативний) Посилання

Нижченаведені нормативні документи містять положення, які через посилання на них стають положеннями даної частини стандарту. Щодо датованих посилань, то подальші зміни у таких виданнях або їхні переглянуті варіанти не застосовуються. Проте сторони угод, які ґрунтуються на цій частині стандарту, заохочуються до того, щоб вивчити можливість застосування найновіших видань вказаних нижче нормативних документів. Щодо недатованих посилань, застосовується найновіше видання нормативного документа, на який дається посилання. Члени ISO і MEK (IEC) ведуть реєстри чинних на даний момент стандартів ISO або ЄС (EN):

- a) МТНБ (IATG) 11.30 Очищення із ЗВНП – вибухи в зонах зберігання боєприпасів (ЗЗБ);
- b) МСПМД (IMAS) 07.10 Посібник з управління організаціями з розмінування;
- c) МСПМД (IMAS) 07.30 Акредитація організацій та операцій з розмінування;
- d) МСПМД (IMAS) 07.40 Моніторинг організацій з розмінування;
- e) МСПМД (IMAS) 07.11 Розблокування територій у процесі ленд-реліз;
- f) МСПМД (IMAS) 08.10 Нетехнічне обстеження;
- g) МСПМД (IMAS) 08.20 Технічне обстеження;
- h) МСПМД (IMAS) 08.40 Маркування небезпек;
- i) МСПМД (IMAS) 09.10 Вимоги до очищення;
- j) МСПМД (IMAS) 09.20 Інспектування очищеної території: настанови для використання процедур відбору проб;
- k) МСПМД (IMAS) 09.30 Знешкодження вибухонебезпечних предметів;
- l) МСПМД (IMAS) 09.41 Операційні процедури для собак мінно-розшукової служби
- m) МСПМД (IMAS) 10.20 Безпека та гігієна праці на майданчику проведення розмінування;
- n) МСПМД (IMAS) 10.30 Обладнання індивідуального захисту у справах безпеки та гігієни праці та
- o) Робоча група Європейського комітету стандартизації (CWA) 15464:2005 Стандарти компетенції ЗВНП (EOD)

Інші інформативні посилання:

- p) Протокол V щодо вибухонебезпечних залишків війни до Конвенції про заборону конкретних видів звичайної зброї (CCW);
- q) Статут ООН;
- r) Конвенція з касетних боєприпасів (CCM);
- s) Технічні записки (TN) 09.30.01 2001 – Знешкодження вибухонебезпечних предметів стосовно бойових броньованих машин;
- t) Технічні записки (TN) 09.30.02 2001 – Очищення від небезпек збіднілого урану;
- u) Технічні записки (TN) 09.30.06 2007 – Очищення від касетних боєприпасів на основі ліванського досвіду;
- v) Технічні записки (TN) 10.20-02/2009 – Про оцінку польових ризиків;
- w) Посібник по металевих детекторах для гуманітарного розмінування, опублікований Єврокомісією в 2003 р. та
- x) Посібник з методик та систем виявлення ВЗВ для гуманітарного розмінування – опубліковано ЖМЦГР в березні 2006 р.

Необхідно використовувати останній варіант / видання цих посилань. Женевський міжнародний центр гуманітарного розмінування (ЖМЦГР) веде реєстр останніх варіантів / видань стандартів, настанов і посилань МСПМД, і ознайомитися з ними можна на веб-сайті МСПМД (IMAS) (<http://www.mineactionstandards.org/>). Перш ніж розпочинати програми з розмінування, НОПМД, співробітникам та іншим зацікавленим сторонам необхідно отримати екземпляри цих документів.

Реєстр поправок Внесення поправок до МСПМД

Серія стандартів МСПМД підлягає офіційному перегляду на трирічній основі, проте це не виключає внесення поправок в межах цих трирічних періодів з причин операційної безпеки й ефективності, або ж для редакційних цілей.

При внесенні поправок до цього МСПМД, їм надається номер, а дата і загальна інформація про відповідну поправку відображаються у нижченаведеній таблиці. Поправка також буде вказана на титульній сторінці МСПМД шляхом її зазначення під датою видання і фразою «містить поправку номер(-у) 1 тощо».

Після завершення офіційного огляду кожного МСПМД можуть випускатися нові видання. Поправки аж до самої дати нового видання будуть внесені до нового видання і таблиця реєстру поправок буде очищена. Після цього реєстрація поправок почнеться знову до того часу, поки не буде проведено новий огляд.

Версіями МСПМД з останніми поправками є версії, розміщені на веб-сайті МСПМД за адресою www.mineactionstandards.org.

Номер	Дата	Інформація про поправку
1	01 березня 2010 р.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміна визначення НОПМД. 2. Зміна адреси ЮНМАС. 3. Видалення Додатку В та посилання на нього в Пункті 3. 4. Узагальнення концепції розблокування території (ленд-реліз) та включення посилань на ленд-реліз у стандартах МСПМД 08.20, 08.21 та 08.22. 5. Забезпечення включення ґендерних питань та культурного плюралізму – незначні відповідні доповнення. 6. Включення нормативних посилань на UNDP/SEESAC RAMD/S 05.55. 7. Включення посилань на Домовленість, яку досягнуто в межах Робочої групи Європейського комітету стандартизації (CWA) щодо стандартів фахової компетенції у ЗВНП. 8. Незначні зміни скрізь по тексту, щоб включити питання касетних боєприпасів та включити посилання на Конвенцію про касетні боєприпаси (CCM).
2	01 серпня 2012 р.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Видалення UNDP/SEESAC RMD/S/G 05.55 як нормативного посилання скрізь по всьому документу. 2. Включення МТНБ 11.30 «Очищення із ЗВНП – вибухи в зонах зберігання боєприпасів (ЗЗБ)» як нормативного документа скрізь по тексту. 3. Переглянуто з урахуванням впливу розробки МТНБ. 4. Незначні типографські поправки.
3	01 червня 2013 р.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переглянуто з урахуванням впливу нового стандарту МСПМД по розблокуванню території (ленд-реліз). 2. Номер поправки включено до заголовку та колонтитулу. 3. Оновлені посилання на стандарти МСПМД щодо нетехнічного та технічного обстеження та ленд-релізу у пунктах 5.1, 5.3, 8.4 та Додатку А